

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
MÜZİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

LİSANS TEZİ

TÜRK MÜZİĞİNDEKİ MAKAMLARIN MÜZİKLE TEDAVİDEKİ ETKİLERİNİN
İNCELENMESİ

LİSANS BİTİRME TEZİ

Rümeysa ATAÇ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Yılmaz KÂHYAOĞLU

Erzurum
Haziran, 2024

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
MÜZİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

**TÜRK MÜZİĞİNDEKİ MAKAMLARIN MÜZİKLE TEDAVİDEKİ ETKİLERİNİN
İNCELENMESİ**

LİSANS BİTİRME TEZİ

Rümeysa ATAÇ

Danışman: Doç. Dr. Yılmaz KÂHYAOĞLU

Erzurum
Haziran, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Rümeysa ATAÇ tarafından hazırlanan “Türk Müziğindeki Makamların Müzikle Tedavideki Etkilerinin incelenmesi” başlıklı çalışması 14/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Müzik Bilimleri Bölümü Müzikoloji Ana Sanat Dalında, Diploma Çalışması (lisans tezi) olarak kabul edilmiştir.

Danışman:	Doç. Dr. Yılmaz KAHYAOĞLU	
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Emrah LEHİMLER	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Ferhat ÇELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Koray ÇELENK	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Şevki Özer AKÇAY	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Vefa TERZİOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yavuz ŞEN	
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ARAS	
Jüri Üyesi:	Arş. Gör. Dr. Semih OKCU	

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ
Bölüm Başkanı

ÖZ

LİSANS BİTİRME TEZİ

TÜRK MÜZİĞİNDEKİ MAKAMLARIN MÜZİKLE TEDAVİDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Rümeysa ATAÇ

Haziran-2024, 30+XXXII

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türk Müziğindeki Makamların Müzikle Tedavideki Etkilerinin İncelenmesi ve yapılan çalışmalarda hangi makamların kullanıldığını tespit etmek ve Türk müziği makamlarının psikolojik ve duygusal sağlık üzerindeki etkilerini belirlemek, bu etkilerin bilimsel olarak doğrulanmasına katkıda bulunmaktır.

Yöntem: Araştırma “Betimsel araştırma” yöntemlerinden “Tarama(survey)” tekniği ile yürütülmüştür. (Karakaya, 2009, s. 59). Bu teknikle araştırmaya konu olan olay, birey yada nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bilinmek istenen şey vardır ve ordadır. Önemli olan onu uygun şekilde gözleyip belirleyebilmektir. (Karasar, 2005, s. 77).

Bulgular: Öncelikle rastgele seçtiğimiz çalışmalarda, hangi makamların kullanıldığı tespit edilmiş, sonra bu makamlarının insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini incelenmiş olup, elde ettiğimiz bu bulgular, müziğin terapide kullanımının önemini vurgulamaktadır. Tarama tekniği ile mevcut durum aynı şekilde betimlenmeye çalışılmış ve verilerin edilmesi elde edilmesi için literatür taraması yapılmış ve içerik analizi kullanılmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada bulgulardan ulaşılan sonuçlar ışığında, Türk müziği makamlarının insan sağlığı üzerinde ve özellikle ruhsal sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu, bu etkilerin bilimsel olarak desteklendiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, müzik terapisi ve ruh sağlığı alanında yeni çalışmalara yol gösterebilir. Ayrıca bu çalışma, Türk makam müziğinin insan sağlığına olan katkılarının küçümsenemez olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Müzik ile tedavi, Türk müziği, Makam, Makam terapisi, İnsan sağlığı

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	vii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
İKİNCİ BÖLÜM	3
Problem Durumu	3
Problem Cümlesi.....	3
Alt Problemler.....	3
Müzik	3
Müzikle Tedavi	4
Müzik ile Tedavi Uygulayan Medeniyetler	4
Orta Asya Türk Kültüründe Müzik ile Tedavi	5
Türk-İslam Medeniyetinde Müzikle Tedavi	5
Selçuklu ve Osmanlılarda Müzikle Tedavi	6
Türklerde Müzik ile Tedavi.....	7
Geleneksel Türk Müziği	7
Dini Türk Musikisi.....	8
Türk Sanat Musikisi.....	9
A -Saz Müziği.....	9
B-Sözlü Müzik	9
Türk Müziğinde Makam Kavramı	10
Makamın Kavram ve Dizaynı	10
Klasik Türk Müziği Saz Eseri Formları	10
Peşrev	11

Saz Semaisi	11
Taksim	12
Araştırmanın Amacı ve Önemi	13
Varsayımlar	13
Sınırlılıklar	13
Tanımlar	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	15
Araştırmanın Modeli	15
Evren- örneklem	15
Verilerin Toplanması	15
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	16
Bulgular ve Yorum.....	16
Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	16
Yorumlar.....	16
Selçuklu ve Osmanlı Döneminde Müzikle Tedavi Uygulayan Dârüşşifâlar	17
Mardin Eminüddin Mâristânı	17
Kayseri Gevher Nesibe Dârüşşifâsı.....	17
Şam Nureddîn Dârüşşifâsı.....	17
Ulu Cami ve Dârüşşifâsı (Turan Melik Dârüşşifâsı)	18
Amasya Anber Bin Abdullah Dârüşşifâsı.....	18
Bursa Yıldırım Bayezid Dârüşşifâsı.....	18
İstanbul Fatih Dârüşşifâsı.....	19
Edirne II. Bayezid Dârüşşifâsı	19
Manisa Hafsa Sultan Dârüşşifâsı.....	19
İstanbul Süleymaniye Dârüşşifâsı	20
Müzikle Tedavide Kullanılan Makamların Astroloji İlişkisi	20
Müzikle tedavide Kullanılan Makamların Etkileri	21
BEŞİNCİ BÖLÜM	26

Sonuçlar ve Öneriler	26
Sonuçlar	26
Öneriler	26
Genel Değerlendirme	28
KAYNAKÇA.....	29

KAYNAKÇA

- Ak, A.Ş. (2018). Türk-İslam medeniyetinde müzikle tedavi. *TÜRKTOB Dergisi*, (25), 57-61.
<https://docplayer.biz.tr/107381932-Turk-islam-medeniyetinde-muzikle-tedavi.html>
- Ak, A.Ş. (2013). *Avrupa ve Türk- İslâm medeniyetinde müzikle tedavi tarihî gelişimi ve uygulamaları* (4. baskı) Ötüken Yayınları.
- Ak, A.Ş., (2006). *Avrupa ve Türk İslam medeniyetinde müzikle tedavi tarihi gelişim ve uygulamaları*. Ötüken Yayıncılık.
- Alkan, O. (2021). *Dârul Elan döneminde Rauf Yekta Bey'in saz eseri formundaki eserlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü). Atatürk Üniversitesi.
- Alpagut, U. (2010). “Dünya Müziği” nde son yirmi yıla ilişkin değerlendirmeler: Hollanda Örneği. *Folklor/Edebiyat dergisi*, 16(62), 117-133.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/26025/274094>
- Altınölçek, H. (1998). *Bir iletişim aracı olarak müzik ve müzikle tedavi yöntemleri* (Tez No. 73475) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Angı, Ç. E. (2013). Müzik kavramı ve Türkiye’de dinlenen bazı müzik türleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(10), 59-81. <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1380239033.pdf>
- Bayraktaroğlu, N., (2017, Şubat). *Müzikle tedavi, türk-islam ve diğer devletlerde müzikle tedavinin tarihi yeri ve önemi*.
<https://www.yeniufukdergisi.com/2018/12/18/muzikle-tedavi-turk-islam-ve-diger-devletlerde-muzikle-tedavinin-tarihi-yeri-ve-onemi/>
- Bilgiç, G. K. (2019). *TRT repertuvarında kayıtlı tamburi cemil Bey'in saz eserlerinin form ve makamsal olarak incelenmesi* (Tez No. 553585) [yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (31. Baskısı) Pegem akademi.

Çağlayan, A. B. (2017, 2 Mayıs). Peşrev ile deramed biçimlerinin karşılaştırılması. *Rast müzikoloji dergisi*, 5(2), 1619-1633.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/rastmd/issue/36963/466595>

Demir, Ö. (2015). *İspanyol ve latin müziklerinde kullanılan ritmik kalıpların incelenmesi ve çeşitli klasik gitar eserlerindeki kullanımları* (Tez No. 494199) [Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Doğan, H. D. (2022). Klasik türk müziği makamları uygulanarak yapılan hemşirelik doktora tezlerinin değişkenler açısından sistematik incelenmesi. *Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 12(3), 610-627.

Erer, S. (2010). Osmanlılar döneminde Bursa’da yaptırılan hastaneler. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(19), 241- 252. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mutftd/issue/72580/1104730>

Fubini E. (2003). Müzikte estetik. (2.Baskı). Dost Kitapevi Yayınları.

Güner, S. S. (2007, Şubat). Müziğin tedavideki yeri ve şekli. *Dergi Park Akademik*, 12(12), 99-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karadearas/issue/10084/124355>

Güvenç, R. O. (1985). *Türklerde ve dünyada müzikle ruhi tedavinin tarihçesi ve günümüzdeki durumu*. (Tez No. 80529) [Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Psikiyatri Ana Bilim Dalı-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Güvenç, R. O.(1993). *türk musikisi tarihi ve türk tedavi musikisi* (1.baskı). Metinler Matbaacılık.

Harrop-allin, S. (2022). Ethnomusicology and Music Education: Developing The Dialogue *Etnomüzikoloji Dergisi*, 5(1), 139-162.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/etnomuzikoloji/issue/71445/1094202>

İmik, Ü., & Haşhaş, S. (2020). Müzik nedir ve hayatımızın neresindedir. *Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(2), 196-202. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijca/issue/58821/854961>

İnce, F. (2018). Orta Çağ’da İslâm/Türk-İslâm tıbbının parlak bir mümessili:Nureddin Hastanesi, *Beytulmakdis Araştırmaları Dergisi*, 18(3), 69-90
<https://doi.org/10.31456/beytulmakdis.494295>

Kaçar, G. Y. (2008). Türk musikisinde makam. *İstem dergisi*, (11), 145-158.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/260761>

- Kahyaoglu, Y. (2016). GSM’de kanun sazının yeri ve önemi. *Kültür ve Sanat Dergisi*, 9(2), 110-114. <https://doi.org/10.22252/ijca.1383919>
- Karadeniz, M. E. (1983). *Türk musikîsinin nazariye ve esasları*. (No Title).
- Karaman, H. (2002). *Muhammed İbn Zekeriya er-Râzî’de ahlak felsefesi* (Tez No. 109372) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi* (4 baskı). Sanem.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14 baskı). Nobel.
- Karakaya, İ. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2 baskı). Anı.
- Kılıç, A. (2012). *Anadolu Selçuklu ve Osmanlı şevkat abideleri*. (1.baskı). Medicalpark.
- Kor, G., & Adar, Ç. (2016, 28-30 Haziran). Mim kemal öke ve müzik terapi üzerine düşünceleri. [Sözlü Bildiri] VII. Hisarlı Ahmet Sempozyumu, Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Ortakale, G. (2007). *Türk halk müziğinin klasik batı müziğine etkileri*. İÜ (Tez No. 217929) [Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özalp, M.N (2000). *Türk musikisi tarihi*, MEB.
- Özkan, İ. H. (1984). Türk musikisi nazariyatı ve usulleri. Ötüken
- Somakçı, P. (2003). Türklerde müzikle tedavi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 131-140. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219262>
- Tanrıkörur, C. (2003). *Osmanlı dönemi Türk mûsikîsi*, Dergâh Yay. İstanbul. Tümer, G. (1991). Âyin, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 10(2), 248-250.
- Tanrıkörur, C. (2016). *osmanlı dönemi türk musikisi*. Dergâh yayınları. İstanbul
- Turabi, A. H. (1996). *el- kindî’nin mûsikî rasâleleri*. (Tez No.53667) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi: temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yetmiş yılındaki durum*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. (60. Baskı). Evrensel Müzik evi.
- Ünver, S. (2014). *Selçuklu tababeti*. (2. baskı). Gazi Yayıncılık.